

Årsrapport 2016

Årsrapport 2016 - Utvalgte kulturlandskap Jomfruland- Stråholmen

Med denne årsrapporten ønsker arbeidsutvalget å presentere hvilke tiltak som er gjennomført eller igangsatt i 2016 . Rapporten skal også formidle hva utvalget for øvrig arbeider med, samt økonomi og tiltaksplanene for de kommende år. Gjennom bilder formidles hvilke stor innsats befolkningen gjør for å ta vare på kulturminner og landskap. Dette året blir trolig også nasjonalparken vedtatt og det tilsier en artikkel om felles mål og utfordringer.

Helgeroa desember 2016

Torstein Kiil
leder

Innhold:

Side3	Forord
Side 4	Takk til alle for årets innsats
Side 5	Arbeidsutvalget 2016
Side 6	Saker i arbeidsutvalget
Side 7	Saker på årsmøtet. Referat
Side 8	Økonomi
Side 10	Tiltaksplan Jomfruland
Side 11	Tiltaksplan Stråholmen
Side 12	Gårdsbebyggelsen og landskapet
Side 13	Tilskuddordninger gamle bygg
Side 14	Den første bebyggelsen på Stråholmen
Side 15	Tang og tare en ressurs for bonden
Side 19	Nasjonalparken og UKL
Side 27	Kulturlandskapsseminar Jomfruland
Side 28	UKL landssamling 2016
Side 29	Glimt fra livet på Stråholmen
Side 40	Glimt fra livet på Jomfruland
Side 48	Fylkesmannen oppsummer

Foto

- Kari og Viggo Nicolaysen
- Erling Krogh
- Torstein Kiil
- Tor Gulliksen
- Leif Ove Aasvik
- Jens Halvor Jensen
- Jan Erik Tangen
- Stian Tangen
- Susanne Wasa Hagen
- Morten Johannessen
- Trond Eirik Silsand
- Henning Aars

Villsauene tar seg en velfortjent hvil i blomsterenga.

Forord

Mennesket har høstet av naturen til mat og for til dyrene i flere tusen år. På Jomfruland kan det ha vært bosetting allerede i jernalderen, på Stråholmen er det ca. 400 års bosettings-historie. Mye av naturen som vi ser på som uberørt, er ikke bare «påvirket» av mennesker, men formet av lang og kontinuerlig bruk.

Landbruket har vært gjennom store endringer de siste hundre år. Resultatet er at en rekke naturtyper er i sterk tilbakegang, og kulturlandskapet blir mindre variert enn tidligere. De kulturbetingete naturtypene er blant de mest artsrike vi har, og disse kulturmarkene bidrar sterkt til det biologiske mangfoldet. Det er i Norge bare igjen rester av slike gamle kulturmarker, og dette truer verdifulle forekomster av både arter, naturtyper og kulturmiljø.

Å sikre en fortsatt god hevd gjennom tradisjonell drift eller skjøtsel av gjenværende slåtteenger, beitemarker og andre kulturmarkstyper, er en utfordring om vi vil ta vare på det biologiske mangfoldet. Det knytter seg også viktig kulturhistorie til de gamle driftsformene. Det er derfor et mål å stimulere til skjøtsel slik at også denne kunnskapen kan føres videre.

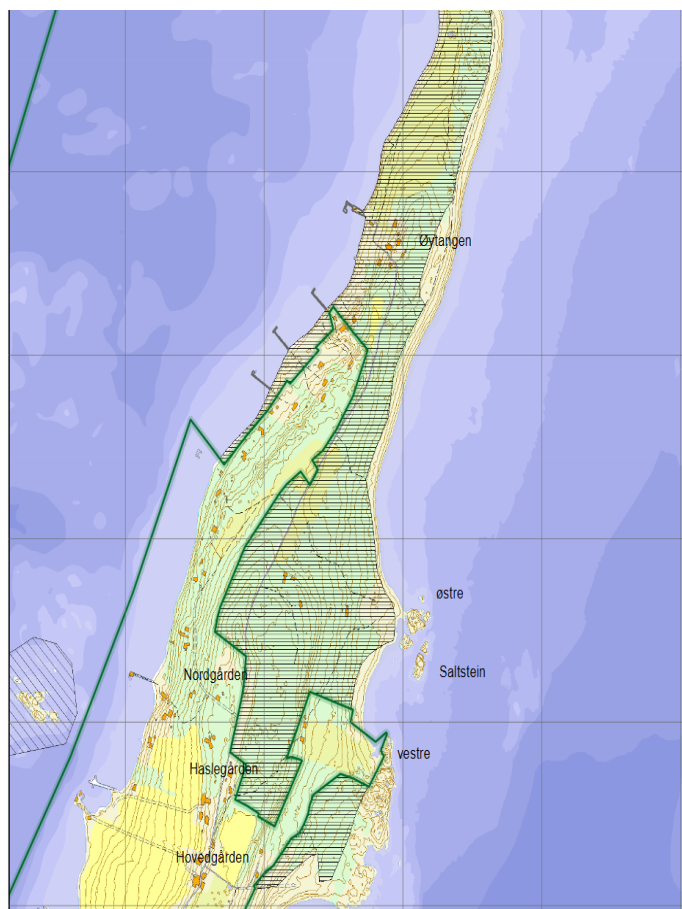
Utvalgte kulturlandskap har gjennom sitt arbeid forsøkt å ivareta gamle driftsformer og drive en skjøtsel av arealene som fremmer disse verdiene.

Vi har ikke holdt på i så mange år, men arbeidet viser resultater. At storsamfunnet nå ønsker å gjøre deler av områdene også til nasjonalpark, forteller at vi har svært verdifulle arealer på våre to øyer.

Dette bør bli en stimulans til videre innsats, og en påminnelse om at vi som grunneiere og brukere har en stort ansvar for å videreføre de verdier som våre forfedre og formødre har skapt.

Den nye nasjonalparken har store utfordringer å gå løs på. Vi som holder til på øyene, må ta vårt ansvar

Det er utopi å tro at nasjonalparken alene kan ivareta alle natur- og kulturverdiene. Både grunneiere og alle brukerne må brette opp ermene og fortsette med skjøtsel og stell av arealer, bygninger og andre kulturminner. Et godt organisert samarbeid mellom nasjonalparken og Utvalgte kulturlandskap er nødvendig for at vi skal lykkes i dette viktige arbeidet. Følger Klima- og miljødepartementet opp sine lovnader om representanter i nasjonalparkstyret fra Jomfruland og Stråholmen, vil vi ha et godt utgangspunkt for utvikling av et slikt samarbeid.

Den nordre del av Jomfruland med Øitangen utgjør en viktig del av nasjonalparken

Takk til alle medhjelpere, Kragerø kommunestyre og fylkesmannen!

Skal vi lykkes med å bevare våre verdifulle kulturlandskap trenger vi mange frivillige hender. Skjøtsel og bevaring av kulturminner og kulturlandskap krever årlig en stor innsats. Alle er vi brukere av våre flotte øyer og skal vi bevare alle disse kvalitetene, biologiske og kulturelle, er det behov for bred felles innsats.

Derfor en stor takk til alle dem som har deltatt i dugnader eller som på annen måte støtter opp om dette viktige kulturlandskapsarbeidet.

Nasjonalparken blir trolig vedtatt i 2016. I den sammenheng er det god grunn til å rette en særskilt takk til Kragerø kommunestyre og politikerne som har lyttet til lokalbefolkningen og gitt tilslutning til de anmerkninger organisasjonene har hatt. Selv om vi i sluttfasen ikke skulle nå frem med alle våre gode argumenter overfor departementet, er det svært verdifullt at politikerne gir sin støtte. Fylkesmannen har ledet utredningsarbeidet på en forbilledlig måte, også slik at lokal medvirkning har fungert svært tilfredsstillende.

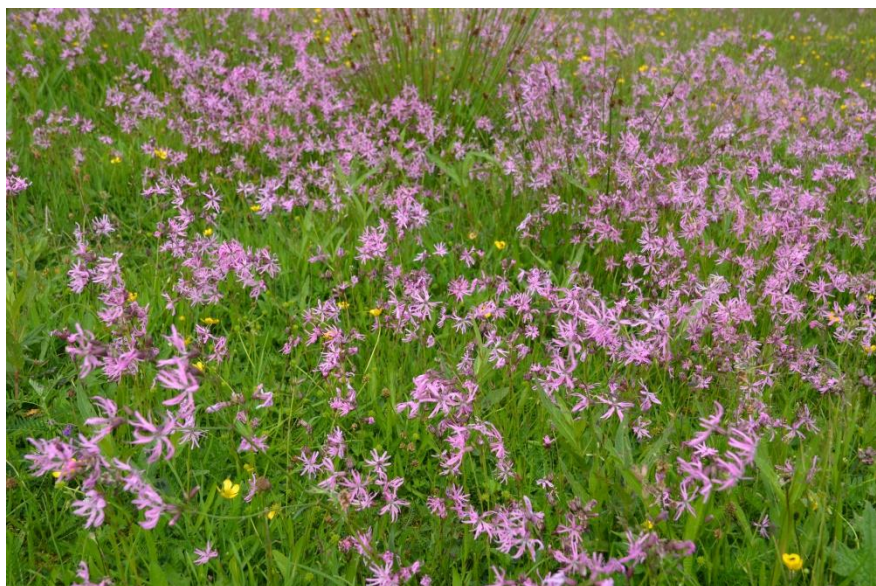
Bilde fra dugnaden på Stråholmendagen hvor ca .70 deltok . Det ble utført en rekke oppgaver bl.a. maling av låven.

På Jomfruland samlet dugnaden 32 personer som tynnet skog og anla sti. Det har også vært flere dugnader med strandrydding på begge øyene.

Arbeidsutvalget 2016

Navn	Representerer	E-post	Tlf.
Viggo Nicolaisen	Grunneierne og Jomfruland vel	kari-nic@online.no	93251817
Arne Olav Løkstad	Grunneierne og Jomfruland vel	aolokstad@kebas.no	40643743
Erling Krogh	Jomfruland hytteeier forening	erling.krogh@nmbu.no	92617453
Torstein Kiil	Grunneierne og Stråholmen vel	t.kiil@online.no	99595419
Åsulv Sveinung Aas	Kragerø kommune	Asulv.s.aas@kragero.kommune.no	99205765
Anne Aasmundsen	Fylkesmannen landbruk	fmteaas@fylkesmannen.no	35586174
Trond Eirik Silsand	Fylkesmannen miljøvern	fmtesi@fylkesmannen.no	40034649
Susanne Wasa Hagen	Fylkeskommunen kulturminnevern	Susanne.wasa.hagen@t-fk.no	35586174

Sekretær for utvalget er Anne Aasmundsen og leder er Torstein Kiil

Sommeren 2016 blomstret Hanekam rikt på beiten ned mot Bellebergkrikken på Stråholmen. Denne planten har blitt mer tallrik etter at arealene på nytt ble tatt i bruk som beite 1998.

Arbeidsutvalget. Saker som har vært til behandling 2016

•

I 2016 har arbeidsutvalget hatt 3 heldagsmøter. Samt to dagers seminar på Jomfruland med 60 deltakere.

Aktuelle saker :

- Budsjett
- Tiltaksplaner 2017-2020
- Gjennomføring tiltaksplan 2016
- Nasjonalparken
- Grågås
- Kulturminner
- Informasjonsmøte grunneiere Jomfruland
- Produksjon av henvisningskilt med navn, Jomfruland
- Prosjekt. Samordnet informasjon om Jomfruland og fremtidig nasjonalpark
- Gjerdeplan Jomfruland
- Strandsøppel
- Planlegging av seminar juni 2016

Verneforslag med konsekvensutredning
Høring 2015

Nasjonalparken og seminaret på Jomfruland i juni har vært krevende prosjekter.

Referat fra årsmøtet 16.08.2016

- Torstein orienterte om saker fra årsrapporten. Trond Eirik orienterte om tiltak og status i verneområdene på Jomfruland og Stråholmen siden denne ikke var tatt inn i årsrapporten.
- Regnskapet for 2015 ble presentert for årsmøtet. Det viste et forbruk på 493 330 kr og tildelt beløp på kr 500 000 kr. Rapporteringsmalen til direktoratet gir kun oversikt på kategorier av tiltak, og ikke hva tiltakene består i. Årsmøtet fikk oversikt over tildelinger og tiltak for 2016, og det var ønske om at en slik enkel oversikt presenteres i tillegg for årsmøtet heretter.
- Saker i arbeidsutvalget 2016.
 - Orientering om UKL samling på Nannestad 23.-24-08-16. Viggo, Erling og Torstein deltok fra områdene, og Anne fra Fylkesmannen.
 - Torstein orienterte om vellykket skadefellingsjakt på grågås og hvitkinngås på begge øyene..
 - Arbeidet med felles informasjon/skiltplan for øyene er «satt på vent» i kommunen. Arbeidsutvalget mener det er behov for praktisk informasjon om atferd på øya, dette blir sett på videre og enkle skilt vurderes.
 - Strandryddingsdag resulterte i 90 sekker med søppel på Jomfruland og flere traktorlass på Stråholmen. Stor opprydding i eierløse båter. Aksjonen dekkes av statlige tilskuddsmidler.
 - Seminaret i regi av UKL på Jomfruland var meget vellykket med 60 deltakere. Anne orienterte om evalueringene fra deltakerne. Den viste entydig til stort faglig utbytte, og stor tilfredshet med logistikk og fasiliteter under seminaret. Kostnaden ble dekket av en egenandel fra deltakerne og en avsatt pott fra UKL gjorde det mulig å arrangere seminaret. Det var ønske om større deltakelse fra grunneiere.
 - Det ble orientert om toalett på Stråholmen som blir oppført høsten 2016
 - Arbeidet med forskrift for UKL var på høring, og arbeidsutvalget sendte inn høringsinnspill. Forskrift vedtatt 10.08.16. Kort orientering til årsmøtet. Forskriften får ikke noen praktisk betydning for vårt arbeid.
 - Det blir trolig tillyst et grunneiermøte på Jomfruland til vinteren i forbindelse med nye søknader 2017.
- Tiltaksplanene for Jomfruland og Stråholmen ble lagt fram for årsmøtet. Planene er veiledende for tiltak, men endelige tiltak følger av innkomne søknader og ut fra tilgjengelige midler.
- Det er nedlagt et betydelig arbeid fra øyene i høringsrundene til Nasjonalpark. Kommunestyret har fullt ut støttet innspillene fra organisasjonene på Jomfruland og Stråholmen. Saken er oversendt Miljødirektoratet, som skal lage tilråding til Klima- og Miljødepartementet. Det antas at nasjonalparksaken kan behandles av Kongen i statsråd på slutten av året.
- Det var ikke saker under eventuelt
- Torstein viste et sammendrag av Oscar Puschmann sitt lysbildeforedrag, med bilder «før og nå», til stor glede og begeistring for de fram møtte.

UKL fikk tildelt 475 000 kr i 2016. Dette er en liten nedgang fra 2015 (500 000 kr) og henger sammen med en liten nedgang i sentral pott. I tillegg hadde UKL 201 497 kr i inndratte/overførte midler ved tildeling. Til sammen var det til disposisjon for UKL i 2016: 676 497 kr. Det ble innvilget søknader for 655 300 kr. Disse fordeler seg på Stråholmen og Jomfruland etter en fast fordelingsnøkkel:

Stråholmen	140 000
Jomfruland	352300
Felles	163 000
Totalt	655 300

Det er viktig prioritering for UKL midlene at det tildeles jevnt til de tre fagområdene; kulturminner, naturverdier og investeringer/skjøtselstiltak i jordbruket. I tillegg kommer formidlings- og planleggingskostnader.

For Stråholmen fordelte midlene seg på 10 hovedtiltak. Dette var tiltak både til investering og drift, og innenfor de tre hovedområdene. For Stråholmen uten fast bosetting, vil det nødvendigvis måtte forventes en noe høyere andel til drift da mye av arbeidene gjøres på dugnad. For Jomfruland er det 16 tiltak. For 2016 var oppsett og restaurering av gjerder en prioritet. I alt var det planlagt 270 m med fellesgjerder i henhold til gjerdeplanen for Jomfruland. I tillegg var det en videreføring av arbeidet med gårdsbebyggelsene som kulturminnetiltak, samt skjøtselarbeid og rapport for naturmangfoldverdiene.

Formidling er en vesentlig del av UKL arbeidet og arbeidsutvalget jobber hele tiden med å vise til kulturlandskapsarbeidene. Både Jomfrulandsbrosjyren, skiltarbeidene og arbeidet med dokumentasjon av Stråholmens historie er viktige bidrag i dette. Av større formidlingstiltak i 2016 er særlig seminaret på Jomfruland 1.-2. juni en viktig milepæl i dette arbeidet. To dager med praktisk og teoretisk påfyll om kulturlandskap og verdier av UKL satsingen ble mottatt med stort engasjement blant de 60 påmeldte. Det var lokal mat, lokale opplevelser og lokal overnatting – og svært gode tilbakemeldinger på et sammensatt og godt program.

Stråholmen - Jordskifte 1917-1920

Stråholmen - Jordskifte 1917-1920
Torstein Kili

Velkommen til Jomfruland!
Jomfruland er et idyllisk område, som ligger på øya, og er et av de mest populære reisemålene i Norge. Det er et fantastisk sted å besøke, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Bosetting og jordskifte
I 1917 ble det gjort et stort arbeid med å bosette og skifte jord på Stråholmen. Dette var et viktig skritt for å utvikle øya som et tursted, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Hvor kan jeg gå og se hva som har skjedd?
Det er mange gode grunner til å besøke Stråholmen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

OVØRSTESART

Velkommen til Jomfruland

Besøkt på Jomfruland
Jomfruland er et fantastisk sted å besøke, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Utsalg av kulturlandskap
Jomfruland er et fantastisk sted å besøke, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Hiljerting
Det er mange gode grunner til å besøke Stråholmen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Turistbuss
Det er mange gode grunner til å besøke Stråholmen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

Fergetilbudene
Det er mange gode grunner til å besøke Stråholmen, og det er mange gode grunner til det. Her kan du oppleve naturen, og det er mange gode grunner til det.

JOMFRULANDS ØK

Stråholmen økonomi og tiltak

Totalt har velforeningen i 2016 hatt lønns- og driftsutgifter til skjøtsel på ca. kr. 180 000 og totalt har det blitt nedlagt ca. 1350 arbeidstimer på 20 ulike tiltak, hvorav 10 får tilskudd fra UKL.

17 ungdommer har hatt lønnet arbeid i 14 dager, til sammen ca. 360 timer .

Fra Fylkesmannens miljøvernavdeling er bevilget kr. 52 000 til skjøtsel av verneområdene.

Følgende tiltak har fått støtte fra UKL:

Søker	Tiltak	Satsingsområde	Kostnad	Vedtakk	
Stråholmen vel	Restaurere steingjerder	Kulturminner	13500	6000	
	Høyvender/skjøtelsutstyr	Andre tiltak	40 000	25000	
	Dokumentere kulturhistorie	Formidling	60000	10000	
	Vegetasjonspleie Østre øya	Kulturlsk.pl	50000	20000	
	Slått 6-7 daa	Kulturlsk.pl	17500	5000	
	Beitepusse verneområder	Kulturlsk.pl	20000	10000	
	Driftskost. maskiner og bygning	Andre tiltak	50000	35000	
	Administrasjon Stråholmen Vel	Planlegging	49500	12000	
	Sum				123000

I november har UKL gitt ytterligere kr. 10 000 til innkjøp av ryddesag med tilhørende verneutstyr, samt kr. 7 000 til restauring av steingjerdet mot Østre øya, ved Hundehola-Stokkebrønn

Den nye høyvenderen Innkjøpt på årets tildeling er til stor nytte. Rekordtidig høyavling var i hus 13. juni.

Jomfruland

Tiltaksplan 2017-2020

● Jomfruland – Forslag til tiltaksplan 2017-2020 (10.08.2016)

Fellestiltak

		2017	2017	2017	2018	2019	2020
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer/ engangskostnad	Årlige driftskostnader	Prioritering			
Planlegging	Skjøtselsplaner	50 000		8	50 000	50 000	50 000
Kulturlandskapspleie	Skjøtselsutstyr	5 000		7	5 000	5 000	5 000
	Felles gjerding ifølge plan		40 000	2	40 000	40 000	40 000
	Krattrydding		20 000	6	20 000	20 000	20 000
Formidling og kompetansebygging	Jomfrulandsbrosjyre		10 000	4	10 000	10 000	10 000
	Kulturlandskapsdugnad		15 000	3	15 000	15 000	15 000
	Kulturlandskapskurs, J & S		20 000	5	20 000	20 000	20 000
	Skilt	30 000		1			
	Sum	85 000	105 000		160 000	160 000	160 000

Tiltak fordelt på hver enkelt eiendom

		2017	2017	2017	2018	2019	2020
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer/ engangskostnad	Årlige driftskostnader	Prioritering			
Kulturminner inkl. gårdsbygninger	Restaurering våningshus og driftsbygninger (VN, TG, JHJ (ikke 2017), BJ og AOL) Restaurere kjempebrønn (OAA)	200 000		1	250 000	250 000	250 000
Kulturlandskapspleie	Gjerder og gjerding (JHJ)		40 000	2			
	Gjerder og gjerding (fordeles)				40 000	40 000	40 000
	Tynning/rydding (OAA)		10 000	2	10 000	10 000	10 000
	Nordjordet, forsiktig slått		15 000	2	15 000	15 000	15 000
	Krattrydding (CB)		5 000	2	5 000	5 000	5 000
Naturverdier	Naturbeitemark (AOL)		24 000	2	24 000	24 000	24 000
	Sum	200 000	94 000		354 000	344 000	344 000
Totalsum Jomfruland		285 000	203 000		514 000	504 000	504 000

Fra Løkstad

Stråholmen

Tiltaksplan 2017-2020

Stråholmen – Forslag til tiltaksplan 2017-2020 med tilskuddsmidler fra UKL

Med en forventet tilskuddsramme på ca. kr. 130.000 pr. år fra UKL for årene 2017-20. I tillegg kan komme tilskudd fra nasjonalparken. Tilskuddsbeløpene som utbetales fra UKL utgjør som regel bare en del av kostnadene. Det forutsettes at resterende del av kostnadene er egenfinansiert eller egen arbeidskraft. Sist rettet 15.06.2016

		2017	2017	2017	2017	2018	2019	2020
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer/engangskostn.	Årlige driftskostnader	Frivillig arbeid/dugnad	Prioritering			
Planlegging	Administrasjon UKL		15 000	50 000	7	15 000	15 000	15 000
Kulturminner inkl. gårdsbygninger	Restaurering steingjerder	6 000		6 000	6	7 000	7 000	7 000
Kulturlandskapspleie	Østre øya, rydding inkl. beitepussing og stier. Slått Beitepussing øvrige deler av øya		25 000	25 000	5	15 000	15 000	15 000
			8 000	18 000	3	8 000	8 000	8 000
			20 000	20 000	4	25 000	25 000	25 000
Tradisjonelle driftsformer	Skjøtselsutstyr	15 000		0	2	10 000	10 000	10 000
	Driftskostnader bygninger og maskiner		38 000	0	1	40 000	40 000	40 000
Formidling og kompetansebygging	Skilt/informasjon	3 000		11 000	8	10 000	10 000	10 000
	Sum	24 000	106 000	130 000		130 000	130 000	130 000
	2017 Totalt inv. og drift	130 000						

Tiltaksplanen behandles av: Årsmøtet Stråholmen vel 23.07.2016. Årsmøtet UKL 26. aug. 2016. Dugnad beregnes etter kr. 250 pr. time. Maskinarbeider kr. 450

Den nye låven ved Østre molo er base for all skjøtsel på Stråholmen.

Gårdsbebyggelsen er en viktig del av kulturlandskapet.

Susanne Wasa Hagen, Telemark fylkeskommune

Innenfor UKL området er det et mangfold av bygninger. Mangfoldet finner man i både i alder, funksjon, størrelse, utforming og bruk. Det er et vidt spekter som omfatter alt fra hyttebebyggelse til gårdsbruk. Med mangfoldet i bygninger kommer også mangfoldet i bruken av landskapet, fra rekreasjon til aktiv drift av jordbruksarealer.

Landskapet rundt gårdsbrukene bidrar til å illustrere og fortelle om både tidligere tiders og dagens bruk, med hvilke områder man har dyrket og hentet ut ressurser i fra, ferdssveier mellom gårdsbrukene og andre spor. For at denne sammenhengen mellom gårdsbruka og landskapet fortsatt skal være lesbar i dag og i fremtiden, er det sentralt at landskapet rundt holdes i hevd, ved f.eks beiting. På samme måte vil bevaring av bygningene på sin måte bidra til å opprettholde denne koblingen. Hvis man ikke ivaretar gårdshusene, og da spesielt uthusbebyggelsen som låve, løe, sjøhus osv, men at disse i stedet står til forfall og til slutt detter ned, mister man også tilknytningen hovedhuset har til landskapet rundt.

For fortsatt å ivareta denne koblingen fremover, er det viktig at man jobber parallelt med både skjøtsel av landskapet og bevaring av bygningene. På den måten vil helheten bestå og kulturlandskapet forbli leselig for både fastboende og turister i lang tid fremover.

Oversikt over de mest sentrale tilskuddsordningene for istandsetting av verneverdige bygg og anlegg

Vær oppmerksom på at søknadsfrister kan endres .

- Norsk kulturminnefond er opprettet for å gi tilskudd til verneverdige kulturminner og kulturmiljøer og skal: •stimulere til økt verneinnsats fra eiere og næringsliv •bidra til å sikre at et mangfold av kulturminner og kulturmiljøer bevares og aktiviseres som grunnlag for opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping •støtte prosjekter hvor det er samspill mellom offentlige og private aktører .
Søknadsfrist: 1. november Mer info og elektronisk søknadsskjema:
www.kulturminnefondet.no
(det anbefales å sjekke ut skjemaet i god tid før fristen, da det tar litt tid å fylle det ut)
- Kulturminnefondet har også en ordning for støtte til strakstiltak. Søknadsfrist: løpende søknadsfrist frem til 1. september <http://kulturminnefondet.no/soknad/stotte-sikrings-strakstiltak/>
- Norsk kulturarv «Ta et tak» er en aksjon som retter seg mot våningshus og driftsbygninger. Dette kan være verneverdig bebyggelse i byer og tettsteder eller bolighus i tilknytning til landbruk, fiske, reindrift eller jakt.
Søknadsfrist: 15. oktober Mer info og nedlastbart søknadsskjema:
<http://www.kulturarv.no/aksjoner/ta-et-tak-aksjonen>
- Fortidsminneforeningen «Kulturminner for alle» består av midler mottatt fra Sparebankstiftelsen DNB. Målsetninger i prosjektet er: - å bidra til at færre kulturminner skal gå tapt. - at felleskapets kulturminner blir tatt vare på og brukt. - å spre kunnskap om tradisjonshåndverk og istandsetting
Søknadsfrist: 1. oktober kl 13:00 Mer info og elektronisk søknadsskjema:
<http://www.fortidsminneforeningen.no/nyheterkulturminner-for-alle/tilskudd-til-istandsetting-og-tradisjonshandverk>
- SMIL-midlene (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) Formålet med SMIL-midlene er å ta vare på natur og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, samt å redusere forurensningen fra jordbruket. Målgruppe: Foretak eller eiere som driver og/eller eier en eiendom som kan nyttes til jord- og skogbruk. Landbrukseiendommen må oppfylle vilkår om produksjonstilskudd og avløsertilskudd.
Dessverre har ikke Kragerø kommune valgt å prioritere bevaring av verneverdige bygg som sitt satsningsområde, men man kan prøve å søke allikevel. For mer info: <http://www.kragero.kommune.no/id/2E9020AE8493DD58C1>

Hasselgården

Hagane

Den første bebyggelsen på Stråholmen - hvor lå den?

De gamle på Stråholmen mente at den første bosettingen på holmen var på Østre øya, øst for dagens eldste bolighus. Se blå pil. Vi vet fra gamle dokumenter at den første bebyggelsen i dagens klyngetun, startet lengst øst. Men vi vet ikke eksakt hvor de første husene stod. På det høyeste punktet, ligger det en gammel grop som utvilsomt er rester av en hustuft. Men om det har vært bolighus eller uthus vet vi foreløpig ikke. I arbeidet med å avdekke Stråholmens bosettingshistorie, ble det derfor i sommer fjernet flere traktorlass med murstein som var fylt i gropa tidlig på 1960 –tallet. Den gamle hustuften er et viktig kulturminne for Stråholmen. Arbeidet med analysere gropa og tilstøtende arealer må fortsette, og vi håper fylkeskommunens kulturminnefolk kan hjelpe oss med dette.

Kan tang og tare igjen bli en ressurs for skjærgårdsbonden?

Et historisk tilbakeblikk fra Stråholmen om bruk av tang i jordbruket.

Torstein Kiil

Bruk av tang i tidligere tider.

Før kunstgjødselen ble vanlig omkring ca. 1915, var tang som gjødsel av meget stor betydning for folk langs kysten og i skjærgården. Tang og tare var havets gull ble det sagt. Det var mange munnar å mette rundt om på de små gårdene, og husdyrgjødsel var ikke tilstrekkelig mengder av til å dekke behovet for plante næringsstoffer. Tangen var en årlig ressurs som man fikk nye forsyninger av når høststormene satte inn. Det ble imidlertid satt i gang en storstilt reklame for salpetergjødsel etter at den kom på markedet omkring 1907. Gradvis frem til andre verdenskrig avtok bruk av tang i jordbruket. Det er i dag på Stråholmen fortsatt noen få jordlapper hvor tidligpotetene blir satt i tang.

Tangen har skapt grunnlaget for skjærgårdsbonden

Etter hvert som kystlandskapet steg opp av havet etter siste istid, ble det hvert år slått på land store mengder tang som var med på å bygge opp det første matjordlaget. Der hvor det var relativt flatt og tangen ble liggende, finner vi i dag den dyrka marka. Våre forfedre så hvor frodig det ble der hvor tangvollene hadde ligget noen år og kompostert seg. Resultatet var svart fin jord som det var lett å dyrke i. De skjønnte nok derfor snart at tangen også kunne brukes i åkeren og legges på enga for å få en bedre jordstruktur og avling.

Med Stråholmens beliggenhet langt ute i havgapet og med landformer som ligger som fangarmer ute i havstrømmene, var det naturgitt at her ville det bli skylt opp store mengder. I alle Stråholmens kroker, kalt «krikker» var det gode tangplasser. *Søndre Hue krikken, Nordre hue krikken, Brygge krikken, Rabbestranda, Kollerbukta, Råttenebukta, Vesterstrand* var de viktigste.

Her langs Rabbestranda blir det årlig skylt i land store mengder tang

Nordre hue krikken har alltid vært en god og sikker tangplass

Fraktet både på sludde og kjerre.

På Stråholmen hadde trolig tangen større sjanser for å bli liggende enn på utsiden av Jomfruland. Man var derfor ikke nødt til å berge tangen umiddelbart etter at stormværet hadde gitt seg. Tangen ble kjørt opp til jordene på vinteren når man kunne bruke hest og sludde. Å kjøre med kjerre var tyngre. På våren hadde tangen imidlertid brent og volumet var betydelig redusert. Det var nok derfor mange som også ventet til mars- april med å frakte tang. Det var en fordel at tangen var blitt vasket i regnvær slik at saltinnholdet gikk ned. Det var først og fremst settepotetene som fikk mye tang rundt seg. Man pløyde opp en får som ble rikelig tanget og deretter satt poteten i kanten av fåra og pløyd over. Neste får ble ikke pløyd eller satt potet i. Annenhver får ble således tanget. Neste år kunne jordstykket bli brukt til grønnsaker og da var husdyrgjødsel mer vanlig.

Rabbestranda får årlig tilført store mengder tang. Traktor med steinsvans gjør det mulig å hente ut denne verdifulle ressursen.

På Stråholmen er det flere små bær- og grønnsakhager. Denne åkeren har i over 40 år fått årlig tilførsel av tang.

Selv tørkesomre gir god potetavling takket være tangen

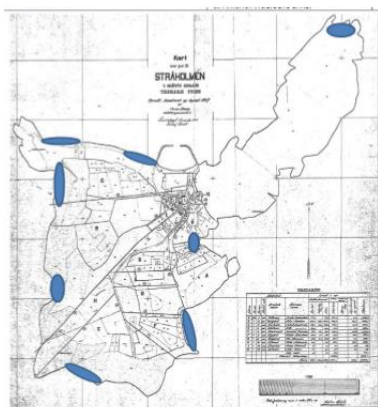
Tangen holder på fuktigheten

I den tørre sandjorda på Stråholmen blir det ofte dårlig avling i somre med tørke, spesielt ved bruk av kunstgjødsel. Tangen har egenskapen at den holder på fuktigheten. Tangen har på den måten berget mang en potetavling her ute i havgapet. Mange soltimer, tørrende vind og lite nedbør, kan være en utfordring for bonden. Tilgang på kunstig vanning har man aldri hatt.

Selv tørkesommeren 2014 gav god potetavling på Stråholmen der det var brukt rikelig med tang.

Rik på de fleste plantenæringsstoffer

Forskning har vist at tang og tare inneholder de aller fleste næringsstoffene som plantene trenger, også sporstoffene. Den er svært rik på nitrogen, men det er lite fosfor. Tang ble derfor ofte brukt i kombinasjon med husdyrgjødsel som har mye fosfor. Det var heller ikke uvanlig å bruke fisk, fiskeavfall og skalldyr i åkeren. Dyrker man poteter bare med tang som gjødsel, får man mye ris, men lite knoller. At man på et stykke jord kunne dyrke poteter i årevis med gode avlinger uten sykdom, kan trolig forklares i tangens egenskaper.

Viktige tangplasser Tegnet inn på jordskiftekart fra 1920

Eiendommer med tangrett var verdifulle

Eiendommer som hadde tilgang på tang ble sett på som verdifulle. I Brunlanes er det eksempel på at tangplasser ble skilt ut med eget bruksnummer. På Stråholmen hadde alle gårdene sine faste tangplasser, fordelt etter hvert som nye gårder kom til. At tangplassen var verdifull, kommer til uttrykk i en offentlig undersøkelse fra 1865, som var en forundersøkelse for matrikkelen som kom senere, i 1886. Verdien av tangplassene ble fastlagt. Johannes Ingvaldsen fikk beregnet verdien av sitt «aarlige Tangtag» til 2 speciedaler og 60 skilling, Christopper Ingvaldsen 2-60, Ane og Elen Berntsdatter 5-, Amund Andersens enke 2-48, Anders Jacobsen 2-48 og Ole Andersen 6-.

I jordskifteprotokollen for Stråholmen fra 1917 heter det:

«Samtlige lodeiere har rett til å ta tang fra sine gamle tangplasser til sine nye eiendommer, dog skal de mest mulig ta tangen fra de pladser, hvorfra de kan benytte fællesveier, over naboens eiendom har de kun rett til at kjøre på frossen mark. Salg av tang kan først finne sted, naar samtlige lodeieres tangbehov til sine eiendommer er dekket. Til at paase, at disse regler blir overholdt valtes Ludvig Amundsen, som har ret og myndighet til at ordne alle eventuell uoverenstemmelser i tangfordelingen»

Tang i bytte med grisunger

Det ble ofte mer en nok tang på Stråholmen, og da fikk Bamlingene og Brunlanesingene hente sin tang på steder hvor det var ekstra strevsomt for lokalbefolkningen å høste tangen. Dette kunne være Lille Danmark, Stråholmstein, De røde holmene og Råttene-bukta. Noen betalte med penger, men byttemhandel var vanlig. På Stråholmen trengte man både vinterved og grisunger. I en periode på 1800 tallet, var det på denne del av kysten skøyter som på våren fraktet store mengder tang for salg til Helgeroa, også innover i Oslofjorden. Om disse fikk tang fra Stråholmen, kjenner vi ikke til.

Nasjonalparken og Utvalgte kulturlandskap. Oppgaver, felles mål og utfordringer.

Torstein Kiil

Jomfruland nasjonalpark skal sikre vår flotteste kystnatur, landskapet og kulturarven til glede for alle. Samtidig skal områdene kunne brukes aktivt til fiske, landbruk, friluftsliv og andre opplevelser. Nasjonalparken vil ligge både i sjø og på land og bli på ca. 160 kvadratkilometer, hvorav 2.3 km² er land. I nordøst vil den grense til Bamble kommune og i sørvest til Risør kommune. Nasjonalparken forventes vedtatt ved årsskiftet 2016/17 og får stor innvirkning på forvaltningen av området.

Stråholmen-Belleberg

Skal bevare natur og landskap

- Formålet er å bevare et større naturområde i sjø og på land uten tyngre naturinngrep og med særegne og representative økosystemer og landskap. Vernet legger vekt på naturtyper, arter, landskap og geologiske forekomster. En vesentlig del av naturverdiene på land ligger i kulturlandskapssonen på Jomfruland og Stråholmen. Om de skal bevares for framtida, er de avhengige av fortsatt beiting, slått og rydding. Det er derfor lagt til rette for fortsatt landbruksdrift i kulturlandskapssonene i verneforskriften, i forvaltningsplanen og ved bruk av økonomiske virkemidler

Stråholmen- søndre del

Bra for forvaltningen av området

- Nasjonalparken kan være bra for den praktiske forvaltningen ved at det blir opprettet et eget styre og stilling som nasjonalparkforvalter. Det kan bli et større og mer forutsigbart budsjett til aktiv forvaltning og det er muligheter for statlig autorisasjon og driftstilskudd til et nasjonalparksenter.

Nasjonalparken vedtas av Kongen

- Vern av Jomfruland nasjonalpark forventes vedtatt ved årsskiftet 2016/17 av Kongen i Statsråd etter innstilling fra Klima- og miljødepartementet. Fra 2013 er saken utredet av en prosjektgruppe ledet av fylkesmannen. Forslaget har deretter vært på høring og tilråd av Kragerø kommunestyre i februar 2016. Saken er blitt bearbeidet i Miljødirektoratet og fremlagt for departementet i august 2016.

Jomfruland-ved fyrstasjonen

Hva er tillatt i nasjonalparken?

Tillatt uten å søke:

- Midlertidige gjerder til beitedyr i landbruket i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Vedlikehold av dreneringsanlegg i beitemarker og slåtteeenger.
- Uttak av stein til vedlikehold av steingjerder på landbrukseiendommer på Jomfruland .
- Slått av arealer i sone A anvist i forvaltningsplanen.
- Hogst av ved i regi av grunneier etter retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Uttak av død tang og tare til gjødsel på Jomfruland og Stråholmen i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Beiting på Jomfruland, i sone A på Stråholmen og på Store Fengesholmen i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Bruk av landbrukskjøretøy med redskap som er nødvendig for å drive landbruk og skjøtsel i sone A og uttransport av skadde, syke eller døde bufe på Jomfruland utenfor sone A, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Høsting av marine ressurser.
- Høsting av vilt. Viktige sjøfuglområder har jaktforbud.

Tillatelse som det må søkes på.

- Nye bygninger, anlegg og innretninger i sone A som er nødvendig for utøvelse av jordbruk i henhold til retningslinjer i forvaltningsplanen.
- Nye, varige gjerder i regi av eier av landbrukseiendom eller dyreeier i forbindelse med landbruksdrift med beitedyr.
- Beiting i andre områder enn etter § 3.2.2.2 i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.
- § 6. Skjøtsel. Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

Hva er forbudt?

- Området er vernet mot inngrep av en hver art. En rekke inngrep er nevnt i forskriften, som ikke er uttømmende.
- Eksempler: bygninger, hensetting av alle konstruksjoner og maskiner, mudring og dumping i sjø, graving og sprengning, gjødsling og nydyrking.
- Motorferdsel på land og i lufta under 300 m
- Ferdsel i sjøfuglområder (15. april- 15. juli)

Forvaltningsplanen

- Forvaltningsplanen som skal utarbeides av det nye nasjonalparkstyret utfyller verne forskriftene, og beskriver hvordan det er forutsatt at nasjonalparken skal forvaltes.
- Den skal være et praktisk hjelpemiddel i gjennomføringen av ulike tiltak, herunder skjøtsel.

- Forvaltningsplanen skal gi forutsigbarhet og være en støtte for nasjonalparkforvalter, grunneiere og andre.

Parti fra Ankerplassen

Utkast til forvaltningsplan
Vedlegg til høring av verneforslag 2015

Nasjonalparkstyrets oppgaver

- Ivareta og fremme formålet med vernet
- Forvaltning av verneforskriften – myndighetsutøver.
- Saksbehandling og vedtak. Bl.a. dispensasjoner.
- Utarbeidelse av forvaltningsplan/ skjøttsplaner/ tiltaksplaner/ handlingsplaner.

Nasjonalparkstyrets sammensetning

- Styret godkjennes formelt av Miljødirektoratet.
- Normalt består styret av to representanter fra kommunen, hvorav den ene er ordføreren og den andre fra opposisjonen.
- En representant fra fylkeskommunen.
- Klima- og miljødirektoratet har i brev av mars 2016 meddelt Miljødirektoratet at de ønsker en prøveordning med grunneier-representanter i styret. En fra hver av øyene Jomfruland og Stråholmen.

Nasjonalparkforvalter

- Nasjonalparkforvalter utgjør sammen med andre fagfolk som styret måtte ansette, det administrative apparatet som er underlagt styret.
- Forvalteren er sekretariat og forbereder saker til styret.
- Sørger for enhetlig og helhetlig forvaltning av verneområdet.
- Forvaltningsplanlegging og annen type planlegging.
- Informasjon og formidling.
- Kontaktperson mot befolkningen og media.

Vårmarihånd

Strandvortemelk

Oppgaver og utfordringer for det nye nasjonalparkstyret

Nasjonalparken får en rekke utfordringer både på kort og lang sikt. Dette er utfordringer rettet mot kommunen, storsamfunnet og i forhold til lokalbefolkningen.

Forvaltningsplanen

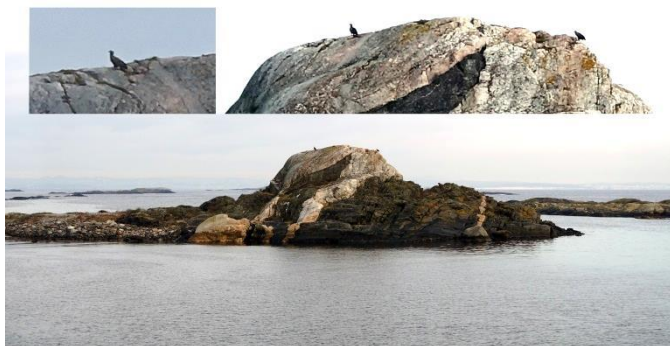
- Forvaltningsplanen er selve fundamentet for forvaltningen og er meget viktig. Den utfyller verneforskriftene og beskriver hvordan det er tenkt at nasjonalparken skal forvaltes i praksis.
- Forvaltningsplanen skal avklare på forhånd og gi forutsigbarhet for alle parter.
- Retningslinjer for skjøtsel og andre tiltak.

Nasjonalparksenter

- Dersom kommunen ønsker et nasjonalparksenter, bør man snarest begynne arbeidet med lokalisering og finansiering.
- Kommunen må selv stå ansvarlig for finansiering, men søke partnere som kan være med i et spleiselag. (Staten bidrar i liten grad)
- Tjøme kommune har selv bevilget 26 mil. kr til nasjonalparksenter på Verdens ende.

Gjengroing-skjøtsel av landskapet

- Store deler av øyene blir ikke liggende innenfor nasjonalparkgrensene.
- Det kan ikke forventes at Staten har midler til å skjøtte landskapet fullt ut - hverken i nasjonalparken eller i de øvrige områder.
- Da er det svært viktig at lokalbefolkningen kan trå til.

Et havørnpar foretok i november en besiktigelse av den nye nasjonalparken. På toppen av Mostein på utsiden av Stråholmen, er det utmerket utsikt.

Færder nasjonalparksenter
Verdens ende, Tjøme

Årlig skjøtsel på Stråholmen og Jomfruland er nødvendig. Ryddearbeider på Stråholmen sommeren 2016

Langsiktig forvaltning av verneverdiene

- De store og bærende natur- og kulturverdiene er skapt av bosetting over mange hundre år
- Det rike biologiske mangfoldet på øyene er et resultat av årlig beiting.
- Nasjonalparkstyret /kommunen og andre må derfor legge til rette og stimulere til fortsatt husdyrhold. Dette er et kritisk «Must».

Forvaltning av randsonen på øyene

- Arealbruken i randsonen påvirker nasjonalparken både positivt og negativt.
- Kommunen har et hovedansvar for å avklare arealbruk og tiltak i sonen.
- Det blir viktig å drive en aktiv skjøtsel på kulturlandskapsarealene utenfor parken som styrker verdien av nasjonalparkarealene.

Oljeforurensning

- Kystverket som har ansvar for større oljeutslipp langs kysten, mener det er stor sannsynlighet for at vi får nye oljeforurensninger tilsvarende «Full City» ulykken.
- Det må bygges opp en lokal beredskap, hvor bl.a. lensebolter/fester er utsatt langs strendene og hvor mannskapene har jevnlig trening med utlegging av lenser. Dette er sterkt forsømt i dag.

Stråholmen ble i 2009 hårdt rammet av oljeutslippet fra «Full City»

Klimaendring

Fremmede arter, fjerning av f. eks Stillehav østers og andre uønskede arter.

Vårmarihand

Påslag av olje på Sørstrand, Stråholmen 2.august 2009. Foto: Kystverket.

Utvalgte kulturlandskap Jomfruland-Stråholmen

UKL Jomfruland- Stråholmen ble opprettet i 2010 gjennom avtale mellom Staten og grunneiere/drivere og omfatter alle landbruksarealene på øyene.

- Formålet med avtalen er å sikre en særskilt forvaltning av de naturverdier som er i områdene.
- Videre å fastlegge rammene for godtgjørelse/tilskudd.
- Grunneierne/driverne påtar seg arbeidet med restaureringstiltak, skjøtsel, informasjon og formidling.
- Fylkesmannen får rapport fra eierne når arbeidet er utført og foretar befarings- og utbetaling.

Hovedmål: «Gjennom bærekraftig bruk og forvaltning er formålet med utvalgte kulturlandskap Jomfruland – Stråholmen å sikre en langsiktig landbruksdrift som ivaretar det rike biologiske mangfoldet og de store kulturverdiene».

De økonomiske tilskuddene som årlig gis til UKL skal brukes til:

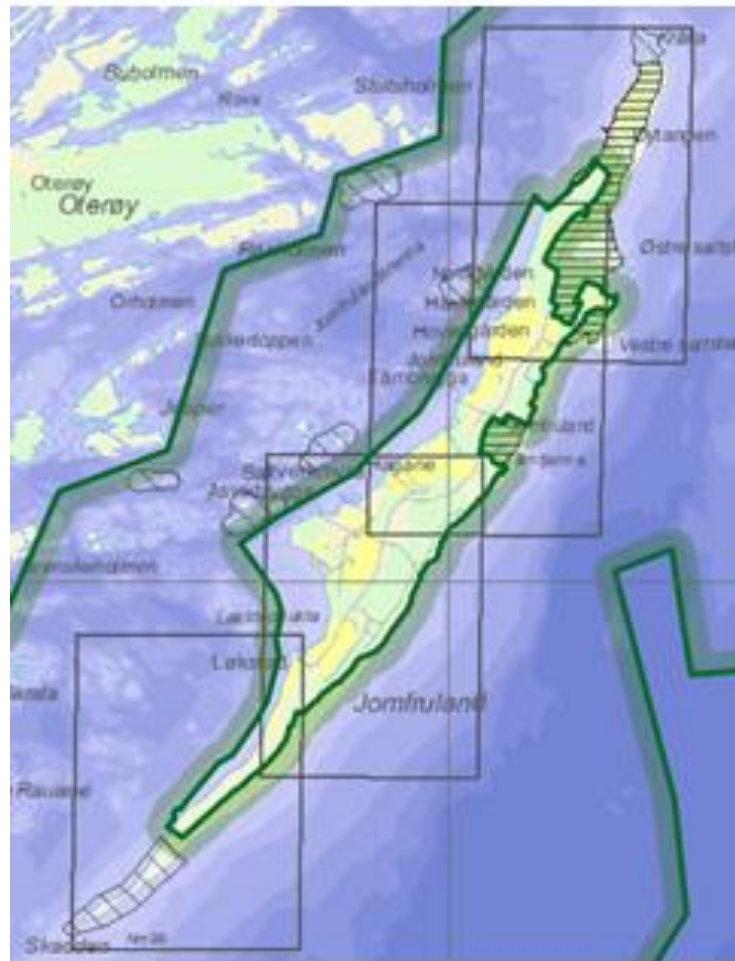
- En aktiv og bærekraftig landbruksdrift som opprettholder mange beitedyr.
- Tiltak som stimulerer og støtter økt verdiskaping i landbruket, gjerne i samarbeid med andre næringer.
- Tiltak som ivaretar de biologiske verdiene gjennom kjent kunnskap og med støtte i skjøtelsesplaner.
- Utarbeidelse av skjøtelsesplaner og kartlegging og dokumentasjon av naturverdier.
- Restaurering av utmarkas kulturminner, bygninger og gamle bryggeanlegg.
- Kartlegging og dokumentasjon av kulturverdier.
- Kunnskapsbygging og formidling mm.

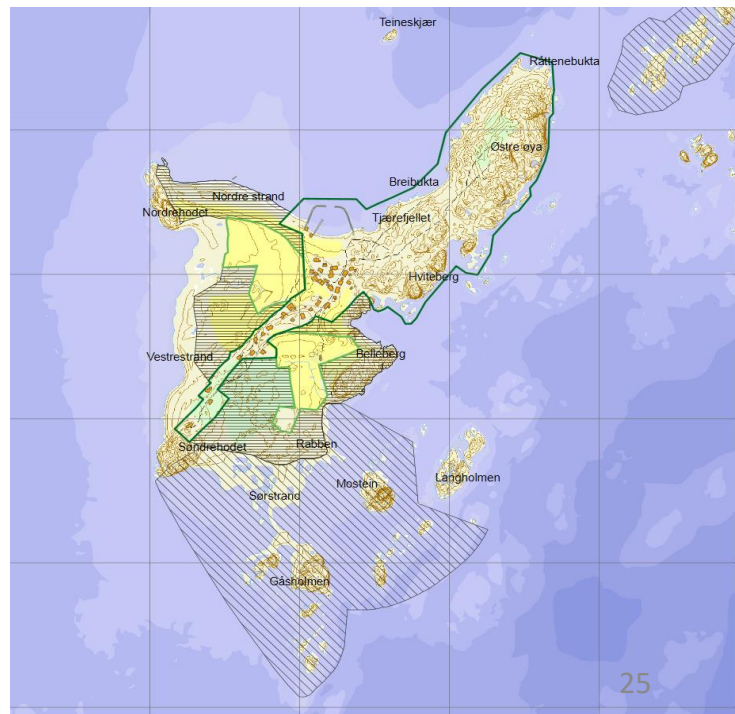
Dyrehold og beite er helt avgjørende for opprettholdelsen av kulturlandskapets mange kvaliteter

Samarbeid Nasjonalparken og Utvalgte kulturlandskap.

Bare en liten del av Jomfrulands landareal blir liggende innenfor nasjonalparken. Også på Stråholmen blir betydelige arealer liggende på utsiden. Behovet for en helhetlig forvaltning av alle arealene må derfor være et mål. Det er lite ønskelig at det landskapmessig blir et skille mellom de to områdene. Det er store kulturelle og biologiske verdier i begge områdene som tilsier at nasjonalparken og Utvalgte kulturlandskap bør ha et tett samarbeid. I fremtiden trengs ressurser, både i form av økonomiske virkemidler og ikke minst frivillig arbeidskraft. Lokal kunnskap vil bli viktig. Det vil derfor være mye å hente ved et godt organisert samarbeid.

Grønne streker viser avgrensningen av nasjonalparken. Bare en mindre del av Jomfruland og en litt større del av Stråholmen er Nasjonalpark. De to gule områdene på Stråholmen er landskapsvernområdet. Utvalgte kulturlandskap har som oppgave å arbeide innenfor alle landbruksarealene.

Glimt fra seminaret på Jomfruland 1. og 2. juni.

I strålende varmt sommervær arrangerte UKL kulturlandskapsseminar for 60 deltakere. Fylkene Agder, Vestfold og Telemark var representert, samt Riksantikvaren, Landbruksdirektoratet, Fylkesmannen og Kragerø kommune. Oscar Puschmann hadde et meget interessant foredrag med bilder fra «før og nå». Kvelden ble avsluttet med en nydelig middag av grillet villsau fra Løkstad.

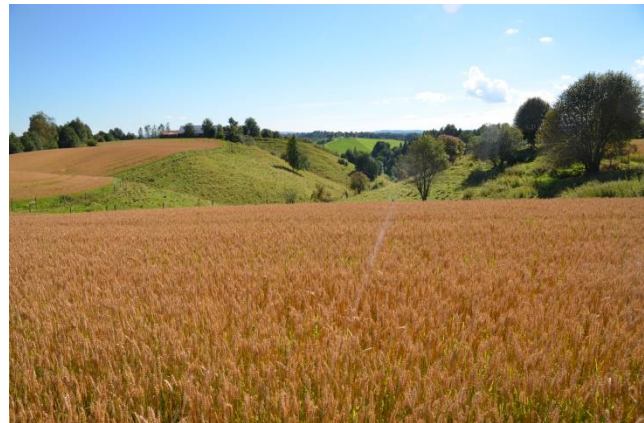
Seminaret var en blanding av foredrag og befaring. Deltakere delte seg i to grupper og fikk i løpet av tre timer se store deler av Jomfruland.

Stortinget ønsker å øke antall Utvalgte kulturlandskap

Landsseminar i Nannestad

- På seminaret ble det opplyst at evalueringen som sist år ble gjennomført av UKL ordningen, har kommet meget positivt ut. Regjeringen ønsker derfor å fortsette ordningen. Stortinget har i juni 2016 bedt om at regjeringen øker antall Utvalgte kulturlandskap her i landet.
- Hvert annet år arrangeres det en landsamling for de 22 Utvalgte kulturlandskapene i Norge. Kulturlandskapet Øya-Nordre Eik i Nannestad kommune, ved Gardermoen, var i år vertskap for samlingen.
- I løpet av de to seminardagene får deltakerne en oppdatering fra sekretariatet om endringer og nye føringer for UKL. De lokale landskapene deler sine erfaringen.
- Denne gangen hadde både Erling Krogh og Torstein Kill innlegg på seminaret. Ca. 150 deltakere fører til at mange kontakter etableres og ny kunnskap deles. Det er også satt av tid til en lengre befaring hvor man ser og får høre de lokale bøndene fortelle om driften og synspunkter de har om forholdene. Viggo Nicolaysen og Anne Aasmundsen deltok også i delegasjonen fra Jomfruland-Stråholmen.

Bilder fra befaringen i ravine-landskapet på Nannestad

Glimt fra øyene og gjennomføringen av tiltak 2016

Stråholmen

Rydding av krattvegetasjon trenger etterbehandling av mennesker og dyr. Venstre spalte viser beitepussing på Sommerhaugen. Behandling både vår og høst kombinert beite, gir et bra resultat.

I høyre spalte vises bilder fra Østre øya hvor beitepusseren brukes årlig sammen med rotorklipper på mindre arealer. Dette gir attraktive områder med stor blomsterprakt og fine teltplasser.

Eksport av livdyr

I oktober ble 20 søyelam fra flokken til Erik Ballestad eksportert fra Stråholmen til 2 bønder i Skien. Det er utmerket at denne verdifulle rasen kan spres til andre områder. Så lenge Sauebrygga ikke er ferdig, er det slitsomt å bære/føre lammene bort til flytebrygga.

Bygging av «Sauebrygga» ved Østre molo

Arbeidet med sauebrygga er kommet godt i gang, men ytterligere forblending med naturstein må gjøres neste år

Mange aktiviteter gjennomført Stråholmsdagen

Bl.a. vedlikehold av maskiner, sauegjerder og molorekkverk

Det blir årlig arrangert brannøvelser på Stråholmen. Her med slangeutlegg opp til Tunet.

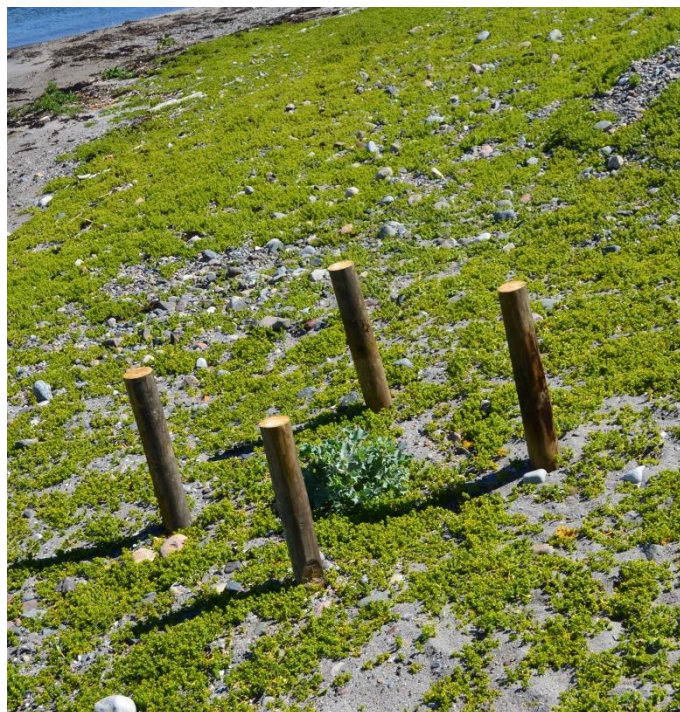
Ved Stokkebrønn ble arealene ryddet.

Maling av låven stod på programmet Stråholmsdagen. I år var det «kvinnegruppa» som stod for arbeidet. Meget effektivt og godt utført.

I pausen samlet folk seg som vanlig til lunsj.

Bilder fra 2016 tatt i beiteområdene. Hanekam, Prestekrage og Rødkløver. Den meget sjeldne Strandtorn planten har fått 4 påler til beskyttelse. Dette er det eneste eksemplaret av arten på Stråholmen.

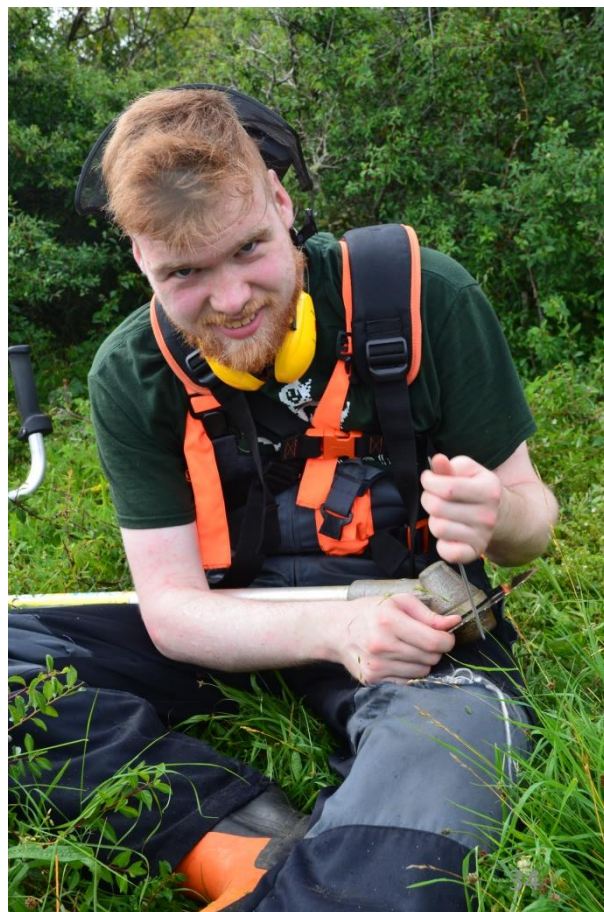

Ungdomsgruppa gjør jobben!

17 ungdommer har også denne sommeren gjort en fremragende jobb med å fjerne busk og kratt. Fordelt på 2 grupper med en uke på hver, har de ryddet Nordpåbakken og Råttene bukta på Østre øya.

Området lengst nord på Østre øya, ved Råttene bukta, har grodd kraftig igjen de siste årene og ungdommene har jobbet en uke i dette området.

Krattfjerning ved Råttene bukta

Bilder fra ungdomsgruppas arbeid i juli og fra oktober 2016

Nordpåbakken/Nordre hue ryddet for busk og kratt sommeren 2016

Ungdomsgruppa arbeidet en uke på Nordpåbakken med å fjerne kratt og kirsebærtrær. Motorsag, ryddesager, rotorklipper og beitepusser var nødvendig maskinhjelp.

Bildene viser krattryddingen i juli og situasjonen i oktober.

Etter at tornekrauet var fjernet i juli, kommer det et kraftig oppslag på etter-sommeren. Ved å la sauene beite i 4 uker er oppslagene betydelig redusert. En runde med beitepusseren neste år vil gi ytterligere reduksjon

Jomfruland

Restaurering av låven på Hovedgården

Det ble byttet kledning på fire av låvens mange veggflater. Det ble kjøpt kledningsbord av tettvokst gran, - i forskjellige bredder, montert i uregelmessig blanding. På den nordligste veggflaten ble det benyttet kledning av gran fra gårdens skog. De fleste spikerslag ble skiftet. I to vegger med bindingsverk måtte deler av konstruksjonen fornyes. Til en bærende hjørnestolpe nær bakken ble brukt eik fra Jomfruland.

Størstedelen av arbeidet ble utført av Ole Gundersen AS. Resten var eget arbeid. Det besto bl.a. i riving, bortkjøring, lage kopi av vindu, og maling av den nye kledningen. Det ble brukt svensk komposisjonsmaling av merket Falu Rødfarg.

Vinduet ble laget etter et maleri av låven, og plassert der det hadde stått på veggen tidligere. Dermed fikk veggen tilbake sitt utseende fra 1900-tallet.

Bildene viser fasader på hovedgårdens låve, før og etter restaurering

Nikolai på sommerjobb med morfar

Restaurering med lokale materialer

Hasselgården

Etter å ha skiftet/ tett alle uthustak, har Hasselgården startet restaurering av vegger, dører og vinduer.

På låven/ verksted er det skiftet noe reisverk, bunnsviller delvis fornyet og forsterket med betong. Det meste av kledning er fornyet og malt med Odel låvemaling.

Vindskier er smurt med rå linolje, terpentin og tretjære.

Reisverk, sviller og kledning er skåret av furu fra Jomfruland.

Gamle vinduer restaurert - ble bedre enn nye

Hasselgården

Med drivhuset som arbeidsplass har vinduene på Hasselgårdens låve blitt restaurert. Vinduene var sterkt preget av tidens tann og lite vedlikehold. Men det viser seg jo ofte at treverket i gamle vinduer er i bedre stand enn det ser ut til.

Etter at kitt og maling ble fjernet, og nesten alle de gamle glassrutene kom ut hele, så var det jo helt utrolig hvor staselige vinduene ble. For ikke å snakke om da de ble malt og kittet opp på nytt.

Også beslagene ble ganske vakre etter pussing og maling.

Det var et vindu som var montert med innsiden ut, og hadde stått slik i en liten menneskealder. Selv det ble flott etter restaurering.

Kratt og takrør fjernet

Jensegården

Vegetasjon fjernet langs Hovedveien

På stranda nord for Tårnbrygga har det vokst til med takrør som nå er blitt fjernet . Området skal gjerdes inn og beitedyrene skal holde takrøret nede.

Bildene til venstre. Fjernet krattskog og fristilt hule eiker.

Fjerning av krattskog og nytt gjerde Østre Saltverksmyr

Det er et stort behov for å fornye gjerder på Jomfruland. Ikke minst kuflokken trenger solide gjerder for at de skal holde seg på rett side. Asvik har i sommer skiftet ut gjerdet mot Hovedveien.

En annen utfordring er gjengroing som foregår over store deler av Øya. Befolkningen oppfordres til å delta på dugnader og bidra til at man hvert år kan rydde nye områder. Her bilder fra Kuhavna

Strandrydding Jomfruland

Jomfruland og Stråholmen fikk i 2015 kr. 120 000 av Miljødirektoratet til strandrydding . Fjerning av gamle båtvrak i tillegg til annen strandrydding var målet med aksjonen. 39 båter og 11 tonn med søppel ble samlet inn på ca. 20 km strandlinje. Aksjonen foregikk både i 2015 og på våren 2016. Skjærgårdstjenesten tok hånd om avfallet og brakte dette til mottak. Aksjonen var et samarbeid med UKL, Jomfruland Vel , Jomfruland Hytteeierforening, Fuglestasjonen , skjærgårdstjenesten og et av øyas bevertningssteder. Resultatet ble over 200 sekker avfall, samlet inn av over 100 deltagere. Spesielt i år var at det som ble samlet inn på påskeaften, ble fraktet til Bygdøy og brukt som del av sjøfartsmuseets utstilling «Maritim forsøpling.» På Stråholmen ble det i 2015 og våren 2016 gjort tilsvarende strandrydding hvor flere traktorlass ble fraktet til mottaket i Sannidal av Erik Ballestad. Båtvrak ble hentet av Skjærgårdstjenesten.

Kulturlandskapsdugnaden 2016

Skogen og stien ved Vestre Saltstein

Den årlige kulturlandskapsdugnaden på Jomfruland 18. juli var som i fjor i skogen innenfor nordre del av Vestre Saltstein på Hovedgårdens eiendom mot grensen til Bang/Klippgen. Hovedprosjektene var å hogge ut enkelttrær i skogen for å skape mer lys og åpen skog, rydde kratt for å åpne landskapet ned mot Vestre Saltstein og å restaurere stien mot Saltstein langs rullesteinsgjerdet som skiller Bang/Klippgens og Hovedgårdens eiendommer. Dugnaden hadde 32 deltakere, mange gjengangere, men også en god del nye ansikter. Det er oppløftende med tanke på framtiden. Dugnaden varte ca. 4 timer med lunsjpause med baguetter fra Okidokk.

Oppgradering av stien til Saltstein

Bilder før, under og etter restaureringen

Etter en god dugnad smaker det godt med mat

Tiltak i naturvernområdene på Jomfruland og Stråholmen 2016

Trond Eirik Silsand, fylkesmannen i Telemark

Jomfruland landskapsvernområde – Eikeskogen og Øitangen

Beite med storfe er videreført slik som tidligere. Det har vært en del arbeid med utskifting og vedlikehold av gjerder i verneområdene dette året. Ved kirkegården er en lengre gjerdestrekning med sauenettingjerde skiftet ut, og deler av tregjerdet rundt Holmsløyka er også oppgradert med nye raier og gjerdestolper. Materialene er levert av Erik Ballestad på Gumøy. Ved Øitangen og rundt Saltstein har det vært utfordringer med åpninger i gjerdet i løpet av sesongen med kuer på avveie, men dette har blitt utbedret. Det planlegges for ytterligere utbedringer framover.

Slåtteenga på Øitangen er høstet også i år. Det blir spennende å følge med på endringene i engvegetasjonen i området etter hvert. Det er også gjennomført slått av noe engareal i bakkant av stranda sør for Øitangenbrygga dette året. Her er det fine, artsrike enger som må slås med noen års mellomrom for at de ikke skal gro igjen. Alt høy og annen biomasse fra slått fjernes fra området.

Oppslag av kratt og busker har krevd en del ressurser også i år. Bl.a. er det brukt beitepusser på areal som er ryddet fri for rosebusker på Øitangen. Floraen ser ut til å respondere fint på dette, bl.a. med mye marianøkleblom. Også langs hovedveien er det mye arbeid å holde nede oppslag av bl.a. hassel som er ryddet tidligere.

Sommeren 2015 ble det plantet ut ca 200 småplanter av strandtorn i bakkant av stranda nord for Øitangenbrygga, hovedsakelig nord for det inngjerdede friområdet. Kartlegging høsten 2016 viste gledelig nok at en betydelig andel av disse har overlevd sin første vinter – ca 40% av plantene.

Vi krysser fingrene for at dette skal danne grunnlaget for en mer robust bestand av denne svært sjeldne planta i framtida.

I deler av Eikeskogen er det satt i gang et forskningsprosjekt som skal undersøke om tynningshogst i ung skog kan være positivt for arts mangfold knyttet til gamle edelløvtrær som vanligvis finnes i halvåpne beiteområder – såkalt hagemark. Mulig effekt på verdiskaping for grunneierne er også en del av prosjektet. I et prøvelfelt på ca 10 dekar skal ca 30% av trevirket tas ut vinteren 2016/2017 – hovedsakelig ungtrær og biologisk mindre verdifulle trær slik som bjørk, gran og osp. Alle gamle og biologisk verdifulle trær skal spares. Dette er ett av ca 30 studieområder i Norge og Sverige. Forskningsprosjektet skal gå over 5 år, og er et samarbeid mellom bl.a. NINA (Norsk institutt for naturforskning), NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) og NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet).

For gjennomføring av de ulike skjøtels oppgavene i Eikeskogen, på Øitangen og i Sandbakken naturreservat kjøper Fylkesmannen tjenester fra Viggo Nicolaysen og Jens Halvor Jensen. Dette samarbeidet fungerer svært bra. Noe av skjøtels oppgavene er også utført av Statens naturoppsyn (SNO) v/Reidar Strand. Det foregår også noe rydding av kratt på Saltstein etter avtale med grunneierne her. Her vil nye arealer med fine, artsrike beitemarker bli ryddet fri for kratt.

Tiltak i naturvernområdene på Jomfruland og Stråholmen 2016

Skadden

Våren 2016 ble store mengder avfall fjernet i reservatet – hovedsakelig ilanddrevet plast mv, men også trevirke. Arbeidet ble utført av Skjærgårdstjenesten i samarbeid med NAV Kragerø, med noe finansiering fra Fylkesmannen. Se mer omtale av strandrydding annet sted i rapporten.

Stråholmen

Det gode arbeidet med ivaretagelse og restaurering av kulturlandskapet er videreført i 2016. Alt arbeid utføres av Stråholmen Vel etter avtale med Fylkesmannen. Erik Ballestad har villsau i området, noe som også støttes økonomisk av Fylkesmannen. Nye satsingsområder i 2016 har vært rydding helt i nordvest, ved Nordre Hue. Mye kratt er fjernet. Se annen omtale annet sted i årsrapporten.

Bekjempelse av mink

Statens naturoppsyn (SNO) har videreført systematisk bekjempelse av mink i utvalgte områder i Telemark også i 2016. Jomfrulandsrenna og Stråholmen m/omegn har vært spesielt prioritert. Det benyttes både feller og jakt med spesialtrente hunder. Under jakt våren 2016 ble ca 10 mink tatt, mens fellefangst har resultert i ytterligere 5-6 dyr. Det ser ut til at det ikke har vært ynglende mink på Stråholmen dette året, for første gang på lang tid. Dette gav seg umiddelbart utslag i fuglefaunaen, bl.a. ved at makrellterne hekket vellykket på småholmene sørøst for Stråholmen. Det er også andre lokale aktører som bekjemper mink i nærområdene, bl.a. i deler av Jomfrulandsrenna.

Bekjempelse av rynkerose

Fylkesmannen utfører bekjempelse av rynkerose både innenfor og utenfor verneområdene på Jomfruland og Stråholmen. Innenfor verneområdene (på Øitangen, Sandbakken og Gåsholmen) er det utført kjemisk bekjempelse også i 2016. Utenfor verneområdene planlegges det for slik bekjempelse i 2017. Forutsetningen er at aktuelle grunneiere er positive til dette. Arbeidet utføres av eksterne leverandører med nødvendige sertifikater for bruk av kjemiske bekjempningsmidler.

Marinøkkel – en skjult liten skatt i artsrike beitemarker på Stråholmen.

Strandtorn, rikt blomstrende plante på Sandbakken